

Cuvânt-înainte

Culegerea ilustrează problematica esențială reflectată în practica instanțelor judecătorești naționale de principiul autonomiei cultelor religioase, prevăzut de art. 29 alin. (5) din Constituția României și dezvoltat prin Legea nr. 489/2006 privind libertatea religioasă și regimul juridic al cultelor, ca garanție a libertății acestora, respectiv a dimensiunii colective a libertății conștiinței.

Aplicațiile jurisprudențiale ale principiului autonomiei cultelor religioase se grupează, corespunzător capitolelor culegerii, după cum urmează:

- aspecte generale, legate în principal de constituirea și funcționarea cultelor religioase,
- regimul juridic al bunurilor acestora, în special al bunurilor sacre,
- raporturile juridice dintre cultele religioase și personalul acestora,
- măsurile afirmative adoptate de stat în beneficiul cultelor religioase.

Autonomia cultelor religioase se manifestă la nivelul mai multor ramuri ale dreptului și de aceea necesită o abordare multidisciplinară, pornind de la poziția centrală a dreptului constituțional și continuând către aplicațiile sale din dreptul administrativ, din dreptul civil, din dreptul muncii, din dreptul fiscal și chiar din dreptul penal. Culegerea urmărește, așadar, aplicarea acestui principiu constituțional în cadrul celorlalte ramuri ale dreptului.

Implicarea judiciară a cultelor religioase reflectă una dintre laturile publice ale activității acestora, configurată în cadrul unui contact inerent cu o categorie aparte de autorități ale statului, respectiv instanțele judecătorești. Față de stat și implicit față de instanțele sale, cultele religioase își revendică cu precădere autonomia, astfel încât instanțele sunt chemate să salvgardeze această autonomie inclusiv în contextul conflictului ei cu alte valori constituționale concurente, cum sunt drepturile fundamentale ale altor persoane. Asigurarea unui just echilibru în cadrul protecției acestor valori ține de altfel esența activității instanțelor judecătorești.

Deseori, practica judiciară prezintă aspectul unei abordări conjuncturale nu numai la nivelul elementelor de fapt și de drept incidente, ci și la nivelul principiilor aplicate, alăturarea mai multor soluții jurisprudențiale relevând pe alocuri lipsa ei de unitate. Cunoașterea jurisprudenței constituie un prim pas

către unificarea ei prin extragerea unor soluții călăuzitoare general aplicabile, al căror fundament se găsește în normele legale, dar care nu se relevă decât examinând multitudinea de situații ivite în practică.

Înțelegerea și sintetizarea unor principii jurisprudențiale depind nu numai de lărgirea perspectivei tehnico-juridice asupra problemicii religioase, prin cunoașterea a cât mai multe situații tipice de conflict și a modului corect și previzibil de soluționare a lor, ci și de asumarea, ca fundament în cadrul raționamentului juridic, a diversității opțiunilor individuale și colective de natură doctrinară religioasă care reprezintă premisa pluralismului religios, fundament al oricărei societăți democratice.

Principiile jurisprudențiale urmează să fie sintetizate, așadar, în spiritul egalității în fața legii de care cultele religioase se bucură din partea statului, astfel încât, aplicate tuturor, să confere acestora o protecție egală a drepturilor fundamentale, începând cu libertatea de cult proclamată prin art. 29 alin. (3) din Constituție.

Instituirea unor forme de colaborare între stat și cultele religioase nu conduce la afectarea autonomiei acestora din urmă, prin subordonarea lor statului, eventualul conflict rezultat în cadrul acestei colaborări urmând a fi apreciat din perspectiva destinatarilor ei, respectiv a indivizilor în favoarea cărora a fost instituită, respectându-se opțiunea religioasă a acestora.

Măsurile afirmative adoptate de stat în favoarea cultelor religioase nu sunt de natură să adauge noi prerogative libertății religioase, dar drepturile astfel conferite, precum cele de natură patrimonială, trebuie satisfăcute în condiții de egalitate, excluzându-se orice formă de discriminare.

Sub aspect metodologic, forma hotărârilor judecătorești prezentate în rezumat în cadrul culegerii constituie rezultatul unui proces de prelucrare minimală, în urma căruia acestea au fost circumstanțiate domeniului cercetat, înlăturând erorile gramaticale sau de punctuație evidente, asigurând unitatea prescurtărilor și anonimizând părțile, respectiv abreviind unele cifre sau numere de documente care nu au relevanță din perspectiva problemelor de fapt și de drept privite în abstract. Nu au fost anonimizate, de regulă, denumirile cultelor religioase și ale unor autorități publice, fie pentru că problemele de drept deduse judecății au fost legate de aplicarea anumitor prevederi statutare sau legale referitoare la anumite culte religioase, respectiv autorități publice, nominalizate în aceste prevederi, al

căror conținut este publicat în Monitorul Oficial al României, fie întrucât anonimizarea ar fi lipsit de sens însuși conținutul hotărârilor. Rezumatele cuprind o prezentare a hotărârilor pronunțate în fiecare ciclu procesual, cu accent pe considerentele propriu-zise ale hotărârii rezumate, precedate de motivele căii de atac analizate prin aceasta.

Rezumatele sunt însoțite de note cuprinzând citate din jurisprudența Curții Constituționale și a Curții Europene a Drepturilor Omului, precum și din alte hotărâri judecătorești prin care au fost aplicate soluții alternative unor chestiuni de drept similare, fie în sens contrar, fie într-un sens similar, dar ca urmare a adoptării altor argumente.

Comentariile care însoțesc hotărârile judecătorești rezumate sunt destinate semnalării unor corelații necesare cu alte hotărâri sau necesității raportării la soluții principale, atât pentru lărgirea perspectivei asupra chestiunilor de tipul celor prezentate, cât și pentru a evoca rolul jurisprudenței în conturarea principiilor juridice.

Revine într-adevăr doctrinei sarcina de a consacra acestora cele mai bune formulări, profitând de roadele unei cercetări cât mai cuprinzătoare. Nu poate fi trecut însă cu vederea că, dincolo de prevederile abstracte ale legii, această cercetare poartă chiar asupra practicii instanțelor judecătorești, care este ea însăși produsul unui prim demers de cercetare, practicat în limitele necesității de aplicare a legii în cazurile concrete deduse judecății.

În cadrul activității lor, instanțele judecătorești sunt chemate nu atât să emită opinii principiale, cât să poarte responsabilitatea aplicării lor în cazuri concrete, uzând doar de partea aplicabilă în speță a principiului, fără a se depărta de perspectiva strict necesară soluționării cauzei și în același timp fără a-i știrbi acestuia unitatea și coerența.

Instanțele judecătorești sunt, astfel, cei dintâi cercetători ai dreptului, care dau soluțiilor interpretative ale legii, precum și principiilor care compun știința juridică o formă primară indispensabilă pentru orice cercetare viitoare, fie ea fundamentală sau aplicativă.